

Soft hervormen van Europa? Dat is kiezersbedrog

PvdA en GroenLinks zijn naïef over het bijsturen van het door de neoliberalen gekaapte Europa. Alleen obstructie helpt daartegen, schrijft *Ewald Engelen*.

Als ik de grootse idealen zie waar progressieve partijen als GroenLinks en PvdA tijdens deze Europese parlementsverkiezingen mee schermen, moet ik denken aan de oorlogsgrap van die jonge Duitse vader die in een kindewagenfabriek werkt, iedere dag een ander onderdeel steelt, om thuis gekomen steeds opnieuw hetzelfde machinegeweer in elkaar te zetten.

Net zo is het met de Europese Unie: hoogstaande voornemens die keer op keer uitmonden in neoliberale regels en wetten. Democratie, stabiliteit, vrijheid, gelijkheid, diversiteit en broederschap: het zijn schitterende idealen die moeten verdoezelen dat de Brusselse wetgevingsmachine stevast regels produceert die vooral de belangen van het grootbedrijf dienen en die van burgers, dieren en natuur schaden.

Vier voorbeelden. Al jaren presenteert de Europese Commissie zich als voorvechter van het milieu. Ondertussen heeft diezelfde Commissie jarenlang de automobielenindustrie de hand boven het hoofd gehouden toen bleek dat de dieselmotor weliswaar minder koolstofdioxide uitstootte, maar via kunstgrepen de norm voor stikstof juist ver overschreed. Het was Amerikaans onderzoek dat het balletje aan het rollen bracht. Later bleek dat de feiten allang bekend waren, maar dat de Commissie ze onder druk van de industriële lobby jarenlang onder de pet had gehouden.

Voorbeeld twee. Elke vijf jaar geeft de Commissie 1.100 miljard euro uit. Bijna veertig procent daarvan gaat naar boeren. Door haar subsidies te koppelen aan schaalgrootte heeft de Commissie een grote bijdrage geleverd aan de kaalslag die veertig jaar bio-industrie heeft veroorzaakt: verlies van biodiversiteit, kwetsbare monoculturen, dierziektes, immens dierenleed en voedseloverschotten die in Afrika worden gedumpt en die daar de lokale voedselproductie om zeep helpen en vluchtelingenstromen op gang brengen. De Europese voedselexport heeft een gigantische sociale, politieke en ecologische prijs.

Derde voorbeeld. Tien jaar na de financiële crisis, veroorzaakt door te genereuze hypotheekverstrekking door banken met te weinig eigen vermogen, klopt de Commissie-Juncker zich op de borst voor een kapitaalmarktenunie die sindsdien tot stand is gekomen. Op papier moet die unie de economie een nieuwe impuls geven en schaars kapitaal laten stromen naar duurzaamheid, infrastructuur en start-ups. In werkelijkheid profiteert een Europa-brede markt voor – hou u vast – verpakte hypotheekproducten, door – hou u nog steviger vast – de eigen vermogenseisen voor banken

weer te verlagen. Het illustreert de immense lobbymacht van de sector die Europa in 2008 op de rand van de afgrond bracht.

Laatste voorbeeld: de Commissie heeft de eurocrisis misbruikt om de controle over het begrotingsbeleid weg te halen bij nationale parlementen en regeringen te dwingen het wel en wee van burgers op te offeren aan versnelde reductie van staatsschuld en begrotingstekorten. Gevolg: de langste recessie sinds de jaren dertig, toenemende onzekerheid, stagnerende inkomens, stijgende ongelijkheid. Het steekt schril af bij het harteloze triomfalisme van de Commissie over het einde van de eurocrisis.

Er zit een systeem in

Het zijn willekeurige voorbeelden, maar geen willekeurige observaties. Er zit systeem in: het Europese project is sinds het midden van de jaren tachtig steeds meer in een grootzakelijk teken komen te staan. Doel was versterking van het mondiale concurrentievermogen van het Europese grootbedrijf; daarvoor moesten de belangen van burgers, dieren en natuur wijken. De ceo's van Volvo en Philips namen het voortouw en vonden in Brussel een gewillig oor.

Dus kwam er een Interne Markt die voor Nederland lagere standaarden betekende. Kwam er vrijheid van kapitaal, goederen en diensten die een race naar de bodem in gang zette op het gebied van alles wat niet in de Europese Verdragen stond, waaronder vennootschapsbelasting, arbeidsvoorwaarden en lonen. Dus gingen grote bedrijven boven kleine en werden publieke dienstverleners in de commercie gedwongen. En kwam er een euro die lidstaten de mogelijkheid ontnam om progressief begrotingsbeleid te voeren.

Volgens de Duitse politicoloog Fritz Scharpf maken de verdragen het nu eenmaal veel makkelijker om marktregels te versoepelen dan om nieuwe regels te maken die de gevolgen van die versoepelingen zouden moeten compenseren. Voor het eerste heb je eenvoudige meerderheden nodig, voor het tweede unanimiteit. En dat komt doordat in de jaren tachtig het Europese project is gekaapt door een groep neoliberal geschoolde intellectuelen die destijds de Brusselse apenrots beklommen, zo betoogt de Canadese historicus Quinn Slobodian in zijn boek *Globalists: The End of Empire and the Birth of Neoliberalism* (2018). Doordat de verdragen *negatieve integratie* (markt maken) makkelijker maken dan *positieve integratie* (marktcorrectie) en doordat het Europese parlement nauwelijks democratische doorzettingsmacht heeft, is liberaal beleid automatisch de uitkomst. Het democratische vacuüm van het parlement is opgevuld door de grootste lobbycratie ter wereld. Lees de rapporten van Corporate Europe Observatory, een waakhond, en zie hoe goed de belangen van het grootbedrijf zijn vertegenwoordigd.

Wat betekent dit voor 23-26 mei? Er zijn grofweg vier opties. De blije eurofielen van D66 vieren de libertijnse vrijheden die de Europese verdragen beschermen en zijn blind voor de economische en ecologische schade van integratie. VVD en CDA pruttelen wat tegen maar zijn zo vergroeid met de grootzakelijke belangen dat zij het huidige, neoliberale Europa vrijwel klakkeloos steunen. Rechtspopulisten als PVV en FvD zijn weliswaar tegen de soevereiniteitsoverdracht van Den Haag naar Brussel, maar vooral om culturele redenen (massamigratie). Een keuze voor deze partijen is daarom, bewust of niet, een keuze voor grootbedrijven en tegen burgers, dieren en natuur.

Doorgeslagen vrijheden

Dat ligt anders bij de progressieve partijen. Zij hebben wel kritiek op de doorgeslagen vrijheden van het grootkapitaal. GroenLinks en PvdA gaan echter niet ver genoeg in hun analyse. Volgens hen is verdere Europese integratie noodzakelijk om grensoverschrijdende problemen als klimaatverandering en belastingontwijking te bestrijden. Hervormde Europese instellingen moeten hun idealen verwezenlijken.

Dit is naïef is en komt neer op kiezersbedrog. Want wat GroenLinks en PvdA willen, vereist verdragswijziging en daarvoor ontbreken politieke wil en democratisch draagvlak. Een stem voor GroenLinks of PvdA is dus óók een stem voor het grootbedrijf en tegen burgers, dieren en natuur.

Dan hou je SP en Partij voor de Dieren over. Beiden verwerpen de Europese instellingen in hun huidige gedaante en pleiten voor ontvlechting van de euro en een terugkeer naar het Europa van voor 1992, dus van voor de Interne Markt. Het huidige Europa staat namelijk haaks op hun idealen. Een sociale, rechtvaardige samenleving bij de SP. En een duurzame, mens- en diervriendelijke samenleving bij de Partij voor de Dieren.

Het is het enige eerlijke politieke standpunt over een Europa dat zo lijdt aan het neoliberale syndroom. Obstructie is dan ook het enige juiste politieke antwoord op een op hol geslagen wetgevingsmachine die zo ontworpen is dat zij alleen maar neoliberale wetten kan uitbraken. Wie voor burgers, dieren en natuur is, stemt donderdag tegen.

Ewald Engelen is hoogleraar financiële geografie aan de Universiteit van Amsterdam en lijstduwer voor de Partij voor de Dieren bij de Europese verkiezingen.